

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elintarvikelain, rehulain ja eläintautilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi elintarvikelakia, rehulakia ja eläintautilakia. Muutoksen keskeinen tavoite on lisätä elintarvike- ja rehulakiin normaaliolojen häiriötilanteisiin varautumisen edellyttämät toimivaltuudet. Lakeihin tehtäisiin myös muita yksittäisiä muutoksia ja korjauksia. Elintarvikelakiin ja eläintautilakiin lisättäisiin asetuksenantovaltuus koskien viranomaisten välistä zoonoosiyhteistyötä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan päivänä kuuta 2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	3
3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	4
3.1 Keskeiset ehdotukset.....	4
3.2 Pääasialliset vaikutukset.....	5
4 Lausuntopalaute.....	6
5 Säännöskohtaiset perustelut.....	6
6 Voimaantulo	13
7 Suhde muihin esityksiin.....	13
8 Suhde EU-lainsäädäntöön.....	13
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	14
elintarvikelain muuttamisesta.....	17
rehulain muuttamisesta	21
eläintautilain 67 §:n muuttamisesta]	23

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Valtioneuvostossa on valmisteilla valmiuslain kokonaisuudistus. Sen tavoitteena on saattaa valmiuslaki vastaamaan nykyaikaista käsitystä yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja sitä uhkaavista tekijöistä sekä erilaisten vaikutuksiltaan vakavien uhka- ja häiriötilanteiden tunnistamisesta. Yhteiskunnan toiminnan turvaaminen huolehtimalla elintarvikeketjun toimivuudesta sekä elintarvikkeiden, elintarvikekontaktimateriaalien ja rehujen saatavuudesta on tärkeää myös normaaliolojen vakavien häiriötilanteiden aikana. Esitys koskee elintarvikelakiin (297/2021) ja rehulakiin (1263/2020) esiteltävää häiriötilanteita koskevaa erityissääntelyä, jonka avulla tietyistä lainsäädännön vaatimuksista voidaan tarpeen vaatiessa joustaa. Lakihanke on osa ministeriöiden normaaliolojen häiriötilanteiden hallintaa koskevaa sektorilainsäädännön uudistamishankekokonaisuutta. Samalla lakeihin esitetään käytännön valvontatyössä havaittuja tarpeellisia muutoksia ja tarkennuksia. Samassa yhteydessä säädettäisiin myös zoonosiyhteistyön järjestämisestä lisäämällä elintarvikelakiin ja eläntätilalakiin asetuksenantovaltuus.

Hallituksen esitys on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä Ruokaviraston kanssa.

Esityksen tausta-aineisto on löydettävissä [maa- ja metsätalousministeriön hankkeet -sivulla](#).

2 Nykytila ja sen arviointi

Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisen valmiuslain kokonaisuudistuksen tavoitteena on saattaa valmiuslaki vastaamaan nykyaikaista käsitystä yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja sitä uhkaavista tekijöistä sekä erilaisten vaikutuksiltaan vakavien uhka- ja häiriötilanteiden tunnistamisesta. Valmiuslaissa säädetään normaalista poikkeavista toimivaltuuksista esimerkiksi perusoikeuksista poikkeamiseen, valtionalouden hoitoon ja hallinnon järjestämiseen poikkeusoloissa. Viime vuosien normaaliolojen vakavat häiriötilanteet, kuten covid-pandemia ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan, ovat osoittaneet, että elintarvikkeiden, elintarvikekontaktimateriaalien ja rehujen saatavuuden varmistamiseksi tarvitaan oikeusperusta myös sille, että häiriötilanteissa voidaan tilapäisesti joustaa tietyistä lainsäädännön vaatimuksista. Elintarvikeketjun toiminnan turvaamiseksi, elintarvikelakia ja rehulakia tulisi tarkastella poikkeusolojen näkökulmasta, jotta elintarvikkeiden ja rehujen saatavuus voitaisiin turvata normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa.

Nykyiset elintarvikelaki ja rehulaki ovat tulleet voimaan vuonna 2021. Käytännön valvontatyössä on havaittu muutostarpeita, joiden takia joitakin lakien yksityiskohtia tulisi tarkastella hallinnollisen taakan vähentämiseksi ja viranomaisten toiminnan helpottamiseksi. Muutostarpeet ovat suurelta osin teknisluonteisia.

Elintarvikelakiin esiteltiin vuoden 2021 uudistuksessa kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu. Perusmaksu peritään kaikilta rekisteröidyiltä elintarvikevalvonnan piiriin kuuluvilta toimijoilta riippumatta heihin kohdistetuista valvontatoimenpiteistä. Perusmaksun soveltuvuudesta säännöllisen valvonnan ulkopuolella oleviin toimijoihin on esitetty kritiikkiä ja maksun soveltamisalaa on esitetty rajattavaksi.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on tuoda elintarvike- ja rehulainsäädäntöön joustavuutta yllättävien yhteiskunnallisten tilanteiden varalta. Lakeihin lisättäisiin säännökset, joilla varmistetaan elintarvikkeiden ja rehujen saatavuus normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa. Tiettyjen reunaehtojen täyttyessä esimerkiksi koostumusta ja pakkausmerkintöjä koskevista vaatimuksista olisi mahdollista joustaa.

Joustoja voitaisiin häiriötilanteessa kohdistaa muun muassa elintarvikkeiden koostumukseen ja laatuun, elintarvikkeiden pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavoin annettaviin tietoihin, elintarvikekontaktimateriaaleihin ja niiden käyttöön sekä niitä koskeviin merkintöihin ja puhtausvaatimuksiin, elintarviketoimintaa koskeviin tiloihin, rakenteisiin ja toimintaan liittyviin vaatimuksiin sekä elintarvikkeiden käsittelyyn, kuljettamiseen ja lämpötilavaatimuksiin. Rehujen osalta joustoja voitaisiin kohdistaa vastaavasti rehujen haitallisiin aineisiin ja rehujen pakkauksessa, etiketissä, saateasiakirjassa, esitteessä, mainoksessa tai muuten markkinoinnin ja rehun esillepanon yhteydessä annettaviin tietoihin sekä rehualan toimijan toiminnan järjestämiseen.

Lisäksi tavoitteena on sujuvoittaa viranomaisten työtä huomioimalla käytännön työssä esille nousseita ongelmia. Elintarvikelain osalta kansallisesta tarpeesta johtuvat muutokset koskisivat muun muassa kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävän valvonnan perusmaksun rajaamista siten, että vuosimaksua ei perittäisi sellaisilta elintarvikealan toimijoilta, jotka ovat säännöllisen elintarvikevalvonnan ulkopuolella. Lisäksi lakiin tehtäisiin teknisiä muutoksia ja korjauksia. Rehulain osalta muutostarpeet liittyvät pykäliin koskien lupaa käyttää hyväksymäntöntä rehun lisäainetta, Ruokaviraston valvontasuunnitelmaa ja raportointia sekä rehuvalvonnan seuraamusmaksua.

Elintarvikelakiin ja eläintautilakiin lisättäisiin säännös viranomaisten välisen zoonoosiyhteistyön järjestämisestä. Tällä pyritäisiin vahvistamaan poikkihallinnollista zoonoosien torjuntatyötä.

3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

3.1 Keskeiset ehdotukset

Hallitusohjelman mukaisen valmiuslain kokonaisuudistuksen tavoitteena on saattaa valmiuslaki vastaamaan nykyaikaista käsitystä yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja sitä uhkaavista tekijöistä sekä erilaisten vaikutuksiltaan vakavien uhka- ja häiriötilanteiden tunnistamisesta. Valmiuslaissa säädetään normaalista poikkeavista toimivaltuuksista esimerkiksi perusoikeuksista poikkeamiseen, valtionalouden hoitoon ja hallinnon järjestämiseen poikkeusoloissa.

Viime vuosien normaaliolojen vakavat häiriötilanteet, kuten maailman laajuinen covid-pandemia ja Venäjän täysimittainen hyökkäysota Ukrainassa, ovat osoittaneet, että elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien sekä eläinten rehujen saatavuuden varmistamiseksi tarvitaan oikeusperusta sille, että voidaan tilapäisesti poiketa tietyistä lainsäädännön vaatimuksista. Elintarvikejärjestelmän toiminnan turvaamiseksi elintarvikelakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jolla voitaisiin osaltaan turvata elintarvikkeiden saatavuus normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa vaarantamatta kuitenkaan elintarviketurvallisuutta. Vastaava säännös lisättäisiin rehulakiin varmistamaan rehujen saanti poikkeusolojen aikana.

Elintarviketoiminnan rekisteröinnistä tehtävää ilmoitusta koskevaa vaatimusta muutettaisiin siten, että ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä, jos toimintaan liittyvät riskit ovat vähäisiä ja toiminta ei ole ammattimaista tai laajamittaista. Voimassa olevat vaatimukset toiminnan harjoittamisesta

samassa tilassa muun elinkeinotoiminnan kanssa ja vaatimus siitä, että toimintaa harjoittaa yksityinen henkilö poistettaisiin.

Esityksessä muutettaisiin Ruokaviraston oikeutta peruuttaa hygieniapassitestaajan hyväksyntä tilanteissa, joissa säännöksiä on rikottu. Voimassa oleva säännös on edellyttänyt aina viranomaisen kehotusta noudattaa lakia, eikä toimintaan ole voinut puuttua vakavissakaan tapauksissa ilman edeltävää kehotusta. Jatkossa hyväksyntä voitaisiin peruuttaa myös suoraan säännösten tai määräysten vakavan rikkomisen perusteella.

Kunnan elintarvikevalvonnasta perittävää vuosittaista perusmaksua muutettaisiin siten, että jatkossa maksu perittäisiin vain säännöllisesti valvottavilta kohteilta.

Lisäksi lakiin esitetään asetuksenantovaltuutta koskien viranomaisten zoonoosiyhteistyötä. Vastaava säännös tehtäisiin samalla eläintautilakiin.

Rehulakiin tehtäisiin normaaliolojen häiriötilannesääntelyn lisäksi muutoksia, jotka on nähty tarpeelliseksi käytännön valvontatyössä. Muutokset koskisivat tuotantoeläinten ruokintakohteita ja valvonnan vuosiraportointia. Lisäksi rehuvalvonnan seuraamusmaksun käyttöalaa laajennettaisiin kattamaan tilanteita, joissa salmonellavalvontaan liittyvää näytteenottoa on toistuvasti laiminlyöty.

3.2 Pääasialliset vaikutukset

Elintarvikkeiden ja rehujen saannin turvaaminen normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa on omiaan parantamaan ruokaturvaa ja kehittämään yhteiskunnan kriisinkestävyttä ja omavaraisuutta. Turvaamalla elintarvikeketjun toimintaa parannetaan yhteiskunnan vakautta poikkeusolojen ja muiden kriisitilanteiden tapauksessa.

Elintarvikealan toimijoiden hallinnollista taakkaa kevennetään selkeyttämällä sitä, milloin toimijalla on velvollisuus tehdä ilmoitus elintarviketoiminnan rekisteröimiseksi. Muutoksella ei kuitenkaan heikennetä elintarviketurvallisuutta.

Toimijoiden hallinnollista taakkaa kevennetään myös sillä, että säännöllisen valvonnan ulkopuolella olevilta rekisteröidyltä elintarvikealan toimijoilta ei jatkossa peritä kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävää valvonnan perusmaksua. Ruokaviraston perusmaksuohjeen kohdan 10.1 ja riskiluokitusohjeen liitteen 1 mukaan osa kohteista, jotka ovat suunnitelmallisen valvonnan piirissä, mutta joihin ei kohdisteta säännöllistä valvontaa, on jo käytännössä jäänyt perusmaksun ulkopuolelle. Valvonnan perusmaksua koskevan säännöksen muutos selkeyttäisi tilannetta valvontaviranomaisten näkökulmasta. Nykyinen säännös on johdantanut erilaisiin tulkintoihin eri kunnissa.

Säännöllisen valvonnan ulkopuolella olevia valvontakohteita oli vuoden 2025 alussa noin 4400. Näistä noin 1250 valvontakohdetta oli sellaisia, joilta perittiin valvonnan perusmaksu. Valvontakohteita, joilta valvonnan perusmaksua ei ole peritty, oli noin 3150. Jos jatkossa valvonnan perusmaksua ei perittäisi säännöllisen valvonnan ulkopuolella olevista valvontakohteista, perimättä jäisi arviolta 190 000 € vuodessa.

Zoonoosikeskuksen toiminnan muuttaminen zoonoosien seurantaan ja torjuntaan liittyväksi yhteistyöksi odotetaan keventävän hallinnollista taakkaa ja selkeyttävän zoonoosien torjuntatyötä.

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia valtiontalouteen.

4 Lausuntopalaute

5 Säännöskohtaiset perustelut

Elintarvikelaki

5 §. Määritelmät. Pykälään on koottu laissa tai lain nojalla annettavissa asetuksissa esiintyvien käsitteiden määritelmät. Pykälän 1 momentissa on EU-lainsäädännössä olevat määritelmät. Nämä määritelmät on kuvattu viittaamalla kyseessä olevan EU-säädöksen säännöksiin, joissa määritelmät ovat. Elintarvikelainsäädäntö on hyvin pitkälle harmonisoitua EU-lainsäädäntöä ja suuri osa keskeisistä määritelmistä on EU-säädöksissä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa olevaa viittausta elintarvikehygieniasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 2 artiklan 1 kohdassa oleviin määritelmiin ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksen lopusta poistetaan teksti ”ei kuitenkaan teurastamon määritelmää”. Teurastamon määritelmästä ei säädetä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 2 artiklan 1 kohdassa vaan eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen I 1.16. kohdassa. Teksti ”ei kuitenkaan teurastamon määritelmää” siirrettäisiin pykälän 1 momentin 3 kohdan viittaukseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteessä I ja III oleviin määritelmiin, jolloin viittaus kohdistuu oikein Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen I 1.16. kohtaan, jossa teurastamo on määritelty.

Pykälän 2 momentissa on kansalliset määritelmät. Momentin 15 kohdassa olevaa virtuaalihuoneiston määritelmää esitetään täydennettäväksi siten, että se kattaisi myös kontaktimateriaalit, joita myydään tai välitetään ilman, että kontaktimateriaalit ovat kyseisessä huoneistossa. Momentin 21 kohdassa olevaa poroteurastamon määritelmää ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että määritelmään lisätään viittaus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen I 1.16 kohtaan, jossa teurastamon määritelmä on. Momentin 22 kohdassa olevaa teurastamon määritelmää ehdotetaan täsmennettäväksi vastaavalla tavalla lisäämällä siihen viittaus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen II 1.16 kohtaan.

10 §. Rekisteröity elintarviketoiminta. Pykälässä säädetään elintarvikealan toimijan velvollisuudesta tehdä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten, kuten Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 6 artiklassa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklassa on säädetty. Toiminnan rekisteröinti helpottaa mahdollista valvontaa, kun toiminta ja toimija ovat viranomaisen tiedossa.

Voimassa olevassa laissa pykälän 2 momentissa on säädetty poikkeus, jonka mukaan ilmoitusta elintarviketoiminnan rekisteröintiä varten ei tarvitse tehdä silloin, kun toiminta ja siihen liittyvät riskit ovat vähäisiä ja elintarviketoiminta tapahtuu samassa huoneistossa kuin toimijan harjoittama muu elinkeinotoiminta tai kyseessä on yksityinen henkilö tai toimintaa ei voida pitää elinkeinon harjoittamisena. Voimassa olevan säännöksen soveltaminen on osoittautunut käytännön valvontatyössä haasteelliseksi.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan yksinkertaistettavaksi. Säännöstä esitetään muutettavaksi siten, että momentissa lueteltujen yksityiskohtaisten vaatimusten sijaan momentissa keskityttäisiin toiminnan luonteeseen ja laajuuteen. Ehdotuksen mukaan ilmoitusta elintarviketoiminnan rekisteröinnistä ei tarvitsisi tehdä, jos toimitaan liittyvät riskit ovat vähäisiä ja toimintaa ei harjoiteta ammattimaisesti tai laajamittaisesti. Euroopan komission antamassa ohjeessa ”elintarvikkeiden hygieniää koskevan asetuksen (EY) N:o 852/2004 tiettyjen säännösten täytäntöönpanosta” selvennetään asetuksen säännöksiä muun muassa yksityishenkilön harjoittaman pienimuotoisen toiminnan osalta. Ohjeen mukaan tällaiseen ei-ammattimaiseen toimintaan ei sovelleta unionin elintarvikehygienialainsäädännön vaatimuksia. Ammattimaiseksi katsottava toiminta on yritystoimintaa, joka edellyttäisi tietynasteista jatkuvuutta ja järjestäytyneisyyttä. Lisäksi toimintaa ei katsottaisi yritystoiminnaksi, jos se on pienimuotoista ja satunnaista.

Vaikka toiminnan vähäriskisyys ja luonne eivät täytä ammattimaisen ja laajamittaisen toiminnan kriteerejä, on elintarviketoimintaa harjoittava henkilö kuitenkin elintarvikelain 5 §:n mukainen toimija, jonka tulee noudattaa elintarvikelaissa säädettyjä toimintaa koskevia yleisiä vaatimuksia sekä jäljitettävyyttä, omavalvontaa ja tiedonantovelvollisuutta koskevia säännöksiä. Lain 2 §:n 3 momentin mukaan rekisteröintivelvoitteen ulkopuolelle jäävään toimintaan sovelletaan lain 2 luvun säännöksistä elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevia yleisiä vaatimuksia koskevia 6 §:n 1–3 momentin sekä 14, 15 ja 17 §:n säännöksiä. Valvontaviranomainen voi lisäksi 38 ja 40 §:n nojalla tarkastaa ja pyytää tietoja toiminnasta, ja toimintaan voidaan kohdistaa hallinnollisia pakkokeinoja.

Arvioitaessa sitä, pidetäänkö elintarviketoimintaa ammattimaisena elinkeinotoimintana, voidaan tukeutua myös verolainsäädäntöön. Elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) mukaan elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan liike- ja ammattitoimintaa. Verovelvollisen harjoittama liike- ja ammattitoiminta muodostaa elinkeinotoiminnan tulolähteen. Elinkeinotoiminnan käsitettä arvioidaan vakiintuneiden tunnusmerkkien ja oikeuskäytännön perusteella. Elinkeinotoiminnalle tyypillisiä tunnusmerkkejä ovat esimerkiksi ansiotarkoitus, voiton tavoittelu, taloudellinen riski, toiminnan itsenäisyys, toiminnan laajuus, toiminnan suunnitelmallisuus ja toiminnan jatkuvuus. Kyse voi myös olla elinkeinotoiminnasta, vaikka jokin tunnusmerkki ei selvästi täytyisikään.

Toiminnan laajuudella tarkoitetaan sitä, että toiminnan on suuntauduttava näkyvällä tavalla rajoittamattomaan tai ainakin laajahkoon rajoitettuun henkilökoukoon. Toiminnan laajuus ilmenee esimerkiksi markkinoinnin näkyvyytenä. Vähäisenä ei pidetä ainakaan sellaista toimintaa, josta henkilö saa pääasiallisen toimeentulonsa. Toiminnan suunnitelmallisuus ilmenee esimerkiksi yrityksen strategiasta sekä kehittämispyrkimyksistä. Jatkuvuudella taas tarkoitetaan sitä, että toiminta kestää edeltä käsin määrätyn tai määräämättömän ajan. Pääsääntöisesti yksittäiset ja satunnaiset toimenpiteet eivät siten ole elinkeinotoimintaa.

Ammattimaiseksi toiminnaksi tai elinkeinon harjoittamiseksi ei katsottaisi esimerkiksi koulujen myyjäisiä, urheilu- ja harrasteseurojen järjestämää elintarvikkeiden myyntiä tai yksityishenkilöiden kotonaan valmistamien elintarvikkeiden myyntiä, joka ei ole jatkuvaa. Myytävien elintarvikkeiden määrän tulee olla vähäinen. Myöskään elintarvikkeiden vähäinen myynti tai tarjoilu muun elinkeinotoiminnan yhteydessä, esimerkiksi kahvitarjoilu kampaamossa tai autokorjaamossa, ei yleensä edellyttäisi ilmoituksen tekemistä elintarviketoiminnan rekisteröimiseksi.

Jos toimintaan liittyvät riskit eivät ole vähäisiä, esimerkiksi käsitellään herkästi pilaantuvia elintarvikkeita, toiminta täytyisi rekisteröidä ja se kuuluisi sen pienimuotoisuudesta riippumatta suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Jos esimerkiksi yksityishenkilö leipoo säännöllisesti konditoriatuotteita myyntiin, elintarviketoiminta täytyisi rekisteröidä, koska elintarvikkeet ovat helposti pilaantuvia. Tällainen elintarviketoiminta kuuluisi suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

14 §. Jäljitettävyys. Pykälän 2 momentin vanhentuneet viittaukset EU-lainsäädäntöön päivitetäisiin vastaamaan nykytilaa.

20 §. Hygieniapassitestaaja. Voimassa olevan lain mukaan Ruokavirasto valvoo hygieniapassitestaajien toimintaa ja voi peruuttaa testaajan hyväksynnän, jos testaaja ei ole järjestänyt hygieniapassitestejä tai myöntänyt hygieniapasseja yli kolmeen vuoteen. Ruokavirasto voi peruuttaa hyväksynnän myös, jos testaaja on rikkonut hygieniapassista annettuja säännöksiä tai määräyksiä eikä ole korjannut toimintaansa Ruokaviraston kehotuksesta.

Pykälän 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että Ruokavirasto voisi peruuttaa hygieniapassitestaajan hyväksynnän, jos testaaja on olennaisesti rikkonut hygieniapassitestaamisesta annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Hyväksyntä voitaisiin peruuttaa myös silloin, kun testaaja ei ole noudattanut Ruokaviraston kehotusta korjata säännösten tai määräysten vastainen toiminta viraston asettamassa määräajassa ja laiminlyöntiä voidaan pitää olennaisena.

Voimassa olevan säännöksen sanamuodon mukaan Ruokavirasto ei voi peruuttaa testaajan hyväksyntää ilman, että ensin kehottaa testaajaa korjaamaan toimintaansa, vaikka testaajan rikkomukset olisivat olennaisia. Muotoilu on käytännössä johtanut ongelmiin valvonnassa, kun toimenpiteisiin ei vakavissakaan rikkomuksissa ole voitu puuttua suoraan, vaan ensin toimijaa on pitänyt kehottaa korjaamaan toimintaa. Ehdotettu muutos antaisi Ruokavirastolle jatkossa mahdollisuuden peruuttaa testaajan hyväksynnän tarvittaessa vakavissa ja olennaisissa rikkomuksissa myös ilman, että virasto on antanut kehotuksen korjata toimintaa. Tämä voisi olla perusteltua esimerkiksi tilanteessa, jossa Ruokavirasto saa testaajan valvonnassa selville, että testaaja on rikkonut hygieniapassitestauksesta annettuja säännöksiä tai määräyksiä olennaisesti, tai poliisi saa omissa tutkimuksissaan selville, että testaaja rikkoo hygieniapassitestaamisesta annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai testaajan toimintaan liittyy muuta rikollista toimintaa, kuten harmaata taloutta tai rahanpesua. Ilman kehotusta tehtävän hyväksynnän peruuttamisen perusteena on rikkomuksen olennaisuus, eli teko osoittaa piittaamattomuutta tai välinpitämättömyyttä säännöksistä tai määräyksistä taikka teko on omiaan aiheuttamaan vähäistä suurempaa vahinkoa.

21 §. Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat tarkemmat säännökset.

Voimassa olevassa laissa pykälän 3 momentissa viitataan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 609/2013 täydentämisestä äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden koostumusta ja niistä annettavia tietoja koskevien erityisvaatimusten sekä imeväisten ja pikkulasten ravitsemisesta annettavia tietoja koskevien vaatimusten osalta annetussa komission delegoidun asetuksen (EU) 2016/127 11 artiklaan. Momentin viittaus on edellisessä lakimuutoksessa virheellisesti jäänyt puutteelliseksi jättäen äidinmaidonkorvikkeet pois asetuksenantovaltuuden piiristä. Jotta varmistetaan, että sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan säätää äidinmaidonkorvikkeista sekä imeväisten ja pikkulasten ravitsemisesta annettavista tiedoista, 3 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että asetuksenantovaltuutus koskisi komission delegoidun asetuksen (EU) 2016/127 10 ja 11 artiklaa.

22 a §. Elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien saatavuuden turvaaminen vakavissa häiriötilanteissa. Ehdotetun uuden 22 a §:n mukaan normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa elintarvikkeiden ja kontaktimateriaalien saatavuuden turvaamiseksi voitaisiin valtioneuvoston asetuksella säätää välttämättömiä tilapäisiä poikkeuksia elintarvikesäännöksissä olevista vaatimuksista, jotka koskevat elintarviketoimintaa koskevia tiloja, rakenteita ja toimintaa,

elintarvikkeiden koostumusta ja laatua, elintarvikkeiden käsittelyä, kuljettamista ja lämpötilavaatimuksia, elintarvikkeista annettavia tietoja, tai elintarvikekontaktimateriaalien puhtausvaatimuksia, käyttöä ja niiden merkintöjä. Tämän toimivaltuuden käytön edellytyksenä olisi, että vaatimusten täyttäminen sellaisenaan johtaisi elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien saatavuuden olennaiseen vaikeutumiseen. Lisäksi toimivaltuuden käytön edellytyksenä olisi, että poikkeukset eivät vaarantaisi elintarvikkeiden turvallisuutta taikka muutoin ihmisten terveyttä tai ympäristöä.

Viime vuosina koetuissa häiriötilanteissa on joiltain osin jouduttu saatavuusongelmien takia poikkeamaan tilapäisesti elintarvikesäännöksissä olevista vaatimuksista, jotka ovat koskeneet esimerkiksi elintarvikkeiden pakkaamista tai elintarvikkeista annettavia tietoja. Euroopan komissio suosittelee jäsenvaltioille kansallista joustamista vaatimuksista. Jäsenvaltiot hoitavat tarvittavat joustot kansallisen oikeusjärjestyksensä puitteissa. On kuitenkin selkeämpää, että lain-säädännössä olisi säännökset sen osalta, miten vakavissa häiriötilanteissa voidaan toimia.

24 §. Ruokaviraston tehtävät.

Tiettyjen zoonoosien ja niiden aiheuttajien seurannasta, neuvoston päätöksen 90/424/ETY muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 92/117/ETY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2003/99/EY (zoonosidirektiivi) edellytetään, että kukin jäsenvaltio varmistaa eläinterveys-, rehuvalvonta-, elintarvikevalvonta- ja tartuntatautien torjunnasta vastaavien viranomaisten tekemän yhteistyötä zoonoosien seurannassa ja torjunnassa.

Vuonna 2006 annettiin valtioneuvoston asetus Zoonosikeskuksesta (1166/2006) perustuslain (731/1999) 119 §:n 2 momentin nojalla. Zoonosikeskuksen perustamisen tarkoitus oli varmistaa zoonosidirektiivissä edellytetty viranomaisten välinen yhteistyö. Keskuksen perustamista päädyttiin aikanaan esittämään Suomen zoonosistrategiassa 2004–2008, joka oli maa- ja metsätalousministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalojen yhteinen hanke. Vuosien 2004–2008 strategian yhtenä tärkeimpänä toteutettavana toimenpiteenä pidettiin keskusorganisaatioiden välisen verkostomaisen zoonosikeskuksen luomista.

Zoonosikeskus on ollut Ruokaviraston ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) välinen yhteistyöelin. Keskus on varmistanut valvonnan ja tutkimuksen tehokkaan ja jatkuvan yhteistyön eläinten ja ihmisten välillä tarttuvien tautien seurannassa ja torjunnassa. Zoonosikeskuksella on ollut johtaja, joka on kuulunut Ruokaviraston henkilöstöön. Ruokaviraston ja THL:n henkilöstöt ovat hoitaneet muut keskuksen tehtävät. Maa- ja metsätalousministeriön yhteydessä on toiminut Zoonosikeskuksen ohjausryhmä, jonka tehtävä on ollut ohjata ja sovittaa yhteen maa- ja metsätalousministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalojen zoonooseihin liittyvää toimintaa ja tavoitteita.

Ruokavirasto ja THL ovat tuoneet esiin, että Zoonosikeskus ja sen ohjausryhmä eivät enää ole tehokkain, joustavin ja toimivin tapa yhteinen terveys -yhteistyön varmistamisessa ja kehittämisessä. Ruokaviraston ja THL:n mukaan zoonosikeskusrakenne on vaikeasti hahmotettava. Ruokavirasto ja THL kuitenkin pitävät maa- ja metsätalousministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalojen välistä zoonosiyhteistyötä tärkeänä.

Zoonosikeskustoimintaa ja sen kehittämistä on käsitelty Zoonosikeskuksen ohjausryhmän kokouksissa. Ohjausryhmässä on päädytty siihen, että Zoonosikeskuksen sijaan jatkossa säädettäisiin hallinnonalojen välisestä zoonosiyhteistyöstä. Tämä täyttäisi myös zoonosidirektiivin vaatimuksen siitä, että jäsenvaltiot varmistavat poikkihallinnollisen zoonosiyhteistyön.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös zoonoosien torjunnassa tehtävästä yhteistyöstä. Lisäksi pykälään ehdotetaan uutta asetuksenantovaltuutta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä zoonoosiyhteistyöstä.

Vastaava lisäys tehtäisiin myös eläintautilakiin. Voimassa olevan tartuntatautilain (1227/2016) 13 §:ssä on jo sopiva asetuksenantovaltuus zoonoosiyhteistyöstä säätämiseen.

53 §. Sikojen valvotut pito-olosuhteet. Pykälässä säädetään, että Ruokavirasto on sikojen valvotut pito-olosuhteet tunnustava viranomaisena. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että virasto tunnustaisi pitopaikat ja pitopaikkojen muodostamat lokerot, jotka täyttävät komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2015/1375 säädetty sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset. Muutos on tekninen täsmennys. Alkutuotantopaikka on määritelty elintarvikelain 2 §:n 2 momentin 5 kohdassa ja alkutuotantopaikalla tarkoitetaan esimerkiksi maatilaa. Pitopaikka on määritelty elintarvikelain 2 §:n 2 momentin 23 kohdassa. Lokero on määritelty komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/1375 1 artiklan 3 kohdassa. Lokerolla tarkoitetaan tilojen ryhmää, jossa noudatetaan valvottuja pito-olosuhteita. Maatilalla voi olla monta eri pitopaikkaa. Valvotut pito-olosuhteet voidaan tunnustaa joko pitopaikalle tai lokerolle, johon kuuluu pitopaikkoja.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi vastaavalla tavalla kuin 1 momenttia, eli että valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valvottujen pito-olosuhteiden vaatimuksista täyttävien pitopaikkojen ja pitopaikkojen muodostamien lokeroitten virallisen tunnustamisen hakemisesta, tunnustamisesta, valvonnasta ja tunnustamisen peruuttamisesta.

72 §. Kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu. Voimassa olevan lain 72 §:n 1 momentin mukaan kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta peritään suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta vuosittain 150 € suuruinen valvonnan perusmaksu. Valvonnan perusmaksu peritään pykälän 1 momentissa mainittuja toimintoja harjoittavilta valvontakohteilta.

Pykälän 2 momentin mukaan valvonnan perusmaksua ei ole peritty elintarvikehuoneistolta, joka täyttää 5 §:n 2 momentin 33 kohdassa tarkoitetun kyläkaupan määritelmän, eikä myöskään 5 §:n 2 momentin 34 kohdassa määritellyltä yleishyödylliseltä yhteisöltä. Yleishyödyllisillä yhteisöillä tarkoitetaan esimerkiksi hyväntekeväisyysjärjestöjä ja -yhteisöjä, jotka jakavat säännöllisesti ruoka-apuna helposti pilaantuvia elintarvikkeita ja kuuluvat elintarvikevalvonnan piiriin. Toiminnalle on asetettu vaatimuksia elintarvikesäännöksissä, mutta ruoka-aputoiminnan mahdollistamiseksi toiminnalle on annettu myös tiettyjä helpotuksia. Toiminnan yleishyödyllisyyden vuoksi on pidetty perusteltuna vapauttaa tällaiset yhteisöt vuosittain perittävästä valvonnan perusmaksusta.

Pykälän 2 momentin mukaan valvonnan perusmaksua ei ole peritty myöskään toimijoilta, jotka harjoittavat pienimuotoista toimintaa EU-lainsäädännön nojalla annettujen kansallisten säännösten mukaisesti. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan e alakohdan nojalla annettujen kansallisten säännösten mukaisesti metsästäjä tai metsäystseura voi luovuttaa suoraan kuluttajalle tai toimittaa paikalliseen vähittäiskauppaan pieniä määriä luonnonvaraisen riistan lihaa rekisteröidystä elintarvikehuoneistosta ilman lihan tarkastusta. Mainitun asetuksen 10 artiklan sekä komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/624 12 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla annettujen kansallisten säännösten mukaisesti alkutuotannon toimija voi toimittaa suoraan kuluttajalle pieniä määriä poron lihaa tai poron kuivalihaa rekisteröidystä elintarvikehuoneistosta ilman lihan tarkastusta. Kansallisesti asiasta on säädetty elintarvikehygieniasta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (318/2021) 34 ja 33 §:ssä. Toiminta on kuitenkin rekisteröitävä 10 §:n 1 momentin mukaisesti.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että valvonnan perusmaksua ei perittäisi niiltä 10 §:n mukaisesti rekisteröidyiltä elintarvikealan toimijoilta, jotka ovat säännöllisen elintarvikevalvonnan ulkopuolella.

Kaikki rekisteröity elintarviketoiminta on suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä. Ruokavirasto on antanut ohjeen elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokituksesta ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittämisestä. Suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevalle valvontakohteelle joko tehdään riskiluokitusohjeen mukaisesti säännöllistä valvontaa kohteen riskiluokituksen mukaisella tarkastustiheydellä (riskiluokan 1-n kohteet) tai ei tehdä säännöllistä valvontaa ollenkaan (0-riskiluokan kohde). Riskiluokan 1-n kohteet ovat suunnitelmallisen ja säännöllisen elintarvikevalvonnan piirissä. Sen sijaan riskiluokan 0 kohteet ovat suunnitelmallisen, mutta eivät säännöllisen valvonnan piirissä. Riskiluokan 0 kohde voidaan kuitenkin ottaa säännöllisen valvonnan piiriin, jos toiminnassa havaitaan epäkohtia esimerkiksi tulleiden valitusten perusteella.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siten, että valvonnan perusmaksua ei perittäisi myöskään toimijoilta, jotka harjoittavat pienimuotoista toimintaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan d alakohdan nojalla annettujen kansallisten säännösten mukaisesti. Näiden säännösten mukaisesti alkutuotannon toimija voi luovuttaa suoraan kuluttajalle tai toimittaa paikalliseen vähittäiskauppaan pieniä määriä siipikarjan tai tarhatun kanin lihaa rekisteröidystä elintarvikehuoneistosta ilman lihan tarkastusta. Kansallinen säännös on maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (318/2021) 32 §:ssä.

Valvonnan vuosittaisesta perusmaksusta vapautetut toimijat eivät kuulu säännöllisen valvonnan piiriin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että toimijat olisivat valvonnan ulkopuolella, vaan niihin voidaan tarvittaessa kohdistaa valvontaa. Jos esimerkiksi yleishyödyllinen yhteisö valmistaa ruoka-annoksia, toiminta ei ole elintarviketurvallisuuden kannalta vähäriskistä. Valvonnan perusmaksusta vapautetut kyläkaupat ja yleishyödylliset yhteisöt harjoittavat pääsääntöisesti rekisteröityä elintarviketoimintaa ja kuuluvat suunnitelmallisen, riskiperusteisen valvonnan piiriin. Vaikka näiltä toimijoilta ei peritä valvonnan vuosittaista perusmaksua, niiltä peritään 73 §:ssä säädetty suoriteperusteiset maksut.

78 §. Täytäntöönpano. Pykälän 2 momentin mukaan 19 §:n 5 momentissa tarkoitettua hygieniapassin peruuttamista koskevaa päätöstä olisi noudatettava valituksesta huolimatta, ellei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää. Momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös 20 §:n 2 momentissa tarkoitettua hygieniapassitestatajan hyväksynnän peruuttamista koskevaa päätöstä olisi noudatettava valituksesta huolimatta.

79 §. Rekisterit. Pykälän 4 momentissa säädetään, että Ruokavirasto pitäisi valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamista varten valtakunnallisia rekistereitä. Momentin 4 kohtaa ehdotetaan täsmennettäväksi 53 §:ään tehtyjä muutoksia vastaavaksi.

80 §. Rekistereihin merkittävät tiedot. Pykälän 1 momentissa säädetään tiedoista, jotka merkitään 79 §:ssä tarkoitettuihin rekistereihin. Momentin 2 kohtaa ehdotetaan 53 §:ään tehtyjä muutoksia vastaavaksi.

Rehulaki

2 §. Soveltamisala. Lain soveltamisalaa täsmennettäisiin siten, että lain 23 ja 24 §:ää sovellettaisiin myös muihin ruokintakokeisiin, kuin tieteellisiin kokeisiin. Säännöksen alkuperäinen tarkoitus on ollut soveltaa 23 ja 24 §:ää sellaisiin tieteellisiin kokeisiin, joita tarkoitetaan rehun lisäaineista annetun asetuksen (EY) N:o 1831/2003 (*lisäaineasetus*) 3 artiklan 2 kohdassa. Käytännössä toimijoilla on kuitenkin tarvetta tehdä tutkimuksia hyväksymättömillä rehun lisäaineilla myös muita tarkoituksia varten ja myös muualla kuin tutkimuslaitoksissa.

4 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Viittaus eläinsuojelulakiin (247/1996) päivitetäisiin viittauksella eläinten hyvinvointilakiin (693/2023), joka on korvannut eläinsuojelulain 1.1.2024 alkaen.

23 §. Lupa käyttää hyväksymätöntä rehun lisäainetta. Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin koskemaan tieteellisen kokeen ohella myös muita ruokintakokeita. Pykälän alkuperäinen tarkoitus on ollut säännellä sellaisia tieteellisiä kokeita, joita tarkoitetaan lisäaineasetuksen 3 artiklan 2 kohdassa. Käytännössä toimijoilla on kuitenkin tarvetta tehdä tutkimuksia hyväksymättömillä rehun lisäaineilla myös muita tarkoituksia varten ja muualla kuin tutkimuslaitoksissa.

Tieteelliseen tutkimukseen kuuluu, että tulosten perusteella voidaan tehdä luotettavia päätelmiä tutkittavasta asiasta. Esimerkiksi vertailevien ruokintaryhmien järjestämistä ja tulosten tilastollista käsittelyä ei välttämättä pystytäkään toteuttamaan muualla kuin tutkimuslaitoksissa tehtävissä kokeissa. Tilatasolla tehtävien hyväksymättömiä rehun lisäaineita koskevien ruokintakokeiden turvallisuus eläimille, ihmisille ja ympäristölle on tärkeää kuitenkin arvioida ruokintakoeluvan myöntämisen yhteydessä samaan tapaan kuin tieteellistenkin kokeiden yhteydessä.

24 §. Tieteellisen tai muun kokeen keskeyttäminen. Pykälän otsikkoa muutettaisiin vastaamaan 23 §:ään tehtyjä muutoksia. Otsikkoon lisättäisiin 23 §:ssä mainittu muu koe. Muun kokeen keskeyttämiseen pätsivät kaikki vastaavat ehdot, jotka pätevät tieteelliseen kokeeseen.

24 a §. Rehujen saatavuuden turvaaminen normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa. Edellä esitetään elintarvikelakiin säädettäväksi uutta 22 a §:ää, joka koskee elintarvikelain vaatimuksista poikkeamista yhteiskunnan normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa. Vastaavalla tavalla ehdotetaan säädettäväksi rehujen osalta. Rehujen osalta ei edellä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ollut vielä tarvetta joustoihin, mutta vastaavat säännökset ovat yhtäläisesti tarpeen myös rehusektorilla.

Ehdotetun uuden 24 a §:n mukaan normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa rehujen saatavuuden turvaamiseksi voitaisiin valtioneuvoston asetuksella säätää välttämättömiä tilapäisiä poikkeuksia rehusäännöksissä olevista vaatimuksista, jotka koskevat rehujen laatua ja koostumusta, rehuista annettavia tietoja ja rehujen pakkausvaatimuksia, rehualan toimintaa koskevia tiloja, rakenteita ja kalustoa, rehujen käsittelyä, käyttöä, kuljetusta ja varastointia sekä rehualan toimijan ilmoitusvelvollisuutta ja hyväksyntää. Tämän toimivaltuuden käytön edellytyksenä olisi, että vaatimusten täyttäminen sellaisenaan johtaisi rehujen saatavuuden olennaiseen vaikeutumiseen. Lisäksi toimivaltuuden käytön edellytyksenä olisi, että poikkeukset eivät vaarantaisi rehujen turvallisuutta taikka muutoin ihmisten tai eläinten terveyttä tai ympäristöä.

26 §. Ruokavirasto. Pykälän 8 kohta muutettaisiin yhdenmukaiseksi 23 ja 24 §:iin esitettyjen muutosten kanssa.

40 §. Ruokaviraston valvontasuunnitelma ja raportointi. Rehujen valvonnan vuosiraportointi on olennainen osa viranomaisvalvontaa. Raportoinnin perusteella dokumentoidaan val-

vonnan tulokset ja havaintojen perusteella toteutetut toimenpiteet, varmistetaan valvonnan vaikuttavuus, mahdollistetaan riskiperusteisen valvonnan suunnittelu ja kehittäminen sekä täytetään kansalliset ja EU:n raportointivelvoitteet.

Koska viranomaisvalvonta perustuu riskinarviointiin ja käytettävissä olevien resurssien tehokkaaseen käyttöön, pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että yksityiskohtaisen luetteloinnin sijaan siitä, mitä vuosiraportin tulee sisältää, säädettäisiin raportoinnille velvoite keskittyä valvonnan kannalta olennaisiin tietoihin.

51 §. Rehuvalvonnan seuraamusmaksu. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 7 kohta. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on mahdollistaa seuraamusmaksun määrääminen rehualan toimijalle, joka toistuvasti laiminlyö omavalvontavelvoitteensa esimerkiksi tuotantoympäristönäytteenoton osalta.

Seuraamusmaksun määrääminen edellyttäisi, että toimijalla on ollut useita valvonnassa dokumentoituja laiminlyöntejä, eikä se ole ryhtynyt riittäviin korjaaviin toimenpiteisiin virheiden poistamiseksi. Maksun määrääminen edellyttää siten toistuvuutta ja vakavuutta, ei yksittäisiä tai vähäisiä poikkeamia.

Säännöksen tarkoituksena ei ole kohdistaa seuraamuksia tilanteisiin, joissa toimija on esimerkiksi yksittäistapauksessa jättänyt ottamatta jonkin näytteen viikoittaisessa omavalvonnassa tai joissa tarkastuksella havaitaan vähäisiä ja satunnaisia puutteita. Tällaiset tilanteet voidaan jatkossakin käsitellä huomautuksin tai kehotuksin, eikä niistä seuraa hallinnollista maksua.

Eläintautilaki

67 §. Ruokavirasto. Eläintautilakiin ehdotetaan tehtäväksi elintarvikelain 24 §:ään ehdotettua muutosta vastaava muutos koskien zoonoosien seurantaan ja torjuntaan liittyvästä yhteistyöstä.

6 Voimaantulo

Esityksessä on yhteiskunnan poikkeusolojen hallintaan liittyviä säännösehdotuksia, jotka liittyvät valmisteilla olevaan valmiuslain kokonaisuudistukseen. Lait ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti uuden valmiuslain kanssa.

7 Suhde muihin esityksiin

Oikeusministeriössä on valmisteilla valmiuslain kokonaisuudistus, jonka arvioidaan tulevan voimaan keväällä 2026. Esityksessä on yhteiskunnan kriisinhallintaan ja valmiuteen liittyviä ehdotuksia, joiden vuoksi esityksen olisi hyvä tulla voimaan yhtä aikaa valmiuslain kokonaisuudistuksen kanssa. Esitykset eivät kuitenkaan ole riippuvaisia toisistaan.

8 Suhde EU-lainsäädäntöön

Elintarvikkeita ja rehuja koskevista vaatimuksista on säädetty EU:n elintarvike- ja rehulainsäädännössä. Lainsäädäntö on suurelta osin harmonisoitua ja voimassa sellaisenaan kaikissa jäsenmaissa, eikä niistä poikkeaminen kansallisesti normaalioloissa ole mahdollista. Terveen kilpailun varmistamiseksi EU:n sisämarkkinoilla toimet, jotka estävät, rajoittavat tai vääristävät kilpailua on kielletty. Lisäksi EU:n perussopimuksista seuraavan vilpittömän yhteistyön periaate edellyttää, että jäsenvaltio pidättäytyy kaikista toimista, jotka voivat vaarantaa EU:n tavoitteiden toteutumisen. Normaaliolojen poikkeustilanteissa yhteiskunnan toiminnan varmistamiseksi voi kuitenkin kansallisesti syntyä tarve poiketa EU-lainsäädännöstä väliaikaisesti.

Sopimus Euroopan unionista (EU-sopimus) ja sopimus Euroopan unionin toiminnasta (EUT-sopimus) sisältävät säännöksiä, jotka antavat jäsenvaltioille mahdollisuuden poiketa sisämarkkinoita koskevien sopimusmääräysten tavanomaisesta noudattamisesta.

Tavaroiden vapaa liikkuvuus on EU-oikeuden sisämarkkinavapauden keskeistä aluetta. Sitä sääntelevät EUT-sopimuksen 26 ja 28–37 artiklat. Näistä määräyksistä 34 ja 35 artiklat kieltävät jäsenvaltioiden välisen viennin ja tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet. EUT-sopimuksen 36 artiklassa sallitaan kuitenkin jäsenvaltioiden poiketa edellä mainituista kielloista, mikäli poikkeukset ovat perusteltuja ei-taloudellisen yleisen edun vuoksi. Mitä 34 ja 35 artiklassa määrätään, ei estä sellaisia tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevia kieltoja tai rajoituksia, jotka ovat perusteltuja julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden kannalta, ihmisten, eläinten tai kasvien terveyden ja elämän suojelemiseksi, taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi taikka teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojelemiseksi. Nämä kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peitelyyn rajoittamiseen.

Mainituissa 36 artiklassa on lueteltu hyväksyttävät poikkeusperusteet: julkinen moraalinen, yleinen järjestys tai turvallisuus, ihmisten, eläinten tai kasvien terveyden ja elämän suojeleminen, taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojeleminen taikka teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojeleminen. Lisäksi siinä todetaan, että mielivaltainen syrjintä tai protektionistinen käyttäytyminen eivät ole sallittuja.

36 artiklaa ja siinä olevia poikkeamisperusteita on tulkittava suppeasti. Tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoittaminen tuomioistuinkäytännössä syntyneiden pakottavien vaatimusten osalta on katsottu sallituksi vain, jos toimenpiteet kohdistuivat samalla tavalla niin kotimaisiin kuin ulkomaisiin tuotteisiin (indistinctly applicable).

Lisäksi EU-oikeudessa kansalliseen turvallisuuteen liittyvien poikkeusolojen aikana jäsenvaltioiden on mahdollista yleisesti poiketa sopimusvelvoitteistaan. Lähtökohtaisesti kansallinen turvallisuus kuuluu jäsenvaltioiden yksinomaiseen vastuuseen. Tämä on todettu nykyisen EU-sopimuksen 4 artiklan 1–2 kohdissa, joista ensimmäinen kohta sisältää muun muassa muistutuksen annetun toimivallan ja toissijaisuuden periaatteiden noudattamisesta EU-oikeudessa ja joista toinen kohta eksplisiittisesti lausuu, että kansallinen turvallisuus säilyy yksinomaan kunkin jäsenvaltion vastuulla. Jäsenvaltioiden kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen takia tehtävistä poikkeuksista perussopimukseen säädetään tarkemmin EUT-sopimuksen 346–348 artikloissa. Kuvatuilla poikkeusoloilla tarkoitetaan yleisen järjestyksen ylläpitämiseen vaikuttavia vakavia sisäisiä levottomuuksia, sotaa tai sen uhkaa merkitsevää vakavaa kansainvälistä jännitustilaa.

9 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien saatavuuden turvaaminen vakavissa häiriötilanteissa

Suomen perustuslain (731/1999) 23 §:n mukaan perusoikeuksista voidaan säätää lailla tai laissa erityisestä syystä säädetyn ja soveltamisalaltaan täsmällisesti rajatun valtuuden nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella sellaisia tilapäisiä poikkeuksia, jotka ovat välttämättömiä kansakuntaa uhkaavien poikkeusolojen aikana. Esitys sisältää ehdotuksen poiketa tietyistä elintarvikelainsäädännön ja rehulainsäädännön vaatimuksista yhteiskunnan häiriötilanteissa. Arvioitaessa ehdotettujen säännösten välttämättömyyttä ja hyväksyttävyyttä on otettava huomioon, että säännös voisi tulla sovellettavaksi vain vakavissa poikkeustilanteissa. Säännösten sovelta-

mismahdollisuutta rajaisi edelleen välttämättömyys- ja tilapäisyysvaatimus, jonka mukaan ase-
tuksella voidaan säätää välttämättömiä ja tilapäisiä poikkeuksia säännöksessä luetelluista vaa-
timuksista. Vaatimukset, joista poikkeuksia voidaan säätää, on lueteltu pykälässä. Säännöksen
voidaan siis katsoa täyttävän myös lailla säätämisen ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Poik-
keukset on pykälän mukaan myös säädettävä tilapäisiksi, jolloin tilapäisyysvaatimus täyttyy.

Säännösten tarkoituksena on turvata yhteiskunnan toimivuutta ja perusoikeuksia eivätkä toimet
saa vaarantaa ihmisten terveyttä ja turvallisuutta. Säännöksillä ei ole suoraan perusoikeuksia
rajoittavia vaikutuksia, mutta niiden voi silti katsoa täyttävän perusoikeuksien rajoittamisedel-
lytysten vaatimukset.

Elinkeinovapaus ja omaisuudensuoja

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentu-
lonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on pitänyt elin-
keinovapautta perustuslain mukaisena pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvan-
varaisuuden olevan mahdollista erityisin perustein (PeVL 19/2002 vp). Rekisteröitymis- ja il-
moitusvelvollisuuden säätämistä on pidetty asiallisesti luvanvaraisuuteen rinnastettavana sään-
telynä (PeVL 56/2002 vp). Elintarviketoiminnan sekä siinä käytettävän huoneiston rekisteröin-
tivelvollisuus perustuu Suomea sitovaan Euroopan unionin lainsäädäntöön ja sillä pyritään en-
nen muuta edistämään elintarviketurvallisuuden korkeaa tasoa ja mahdollistamaan tehokas elin-
tarvikevalvonta. Toiminnan rekisteröintiä koskevaa säännöstä esitetään nyt muutettavaksi siten,
että ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä, jos toimintaan liittyvät riskit ovat vähäisiä ja toimintaa ei har-
joiteta ammattimaisesti tai laajamittaisesti. Kyseessä olisi toiminnanharjoittajan kannalta ke-
vennys voimassa oleviin vaatimuksiin.

Esityksessä esitetään muutettavaksi myös elintarvikelain 20 §:n hygieniapassitestaajan hyväk-
synnän peruuttamista koskevaa säännöstä. Luvan peruuttaminen merkitsee elinkeinonharjoitta-
misen oikeuteen kohdistuvaa rajoitusta. Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan säänte-
lyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin hae-
tun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta
välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai
laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoi-
tukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (esim. PeVL
13/2014 vp). Esityksessä Ruokavirasto voi peruuttaa testaajan hyväksynnän, jos testaaja on
olennaisesti rikkonut hygieniapassitestaamisesta annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai ei ole
korjannut säännösten tai määräysten vastaista toimintaansa Ruokaviraston kehotuksesta viras-
ton asettamassa määräajassa ja laiminlyöntiä voi kokonaisuutena arvioiden pitää olennaisena.
Ehdotusten katsotaan täyttävän perustuslakivaliokunnan asettamat vaatimukset.

Seuraamusmaksu

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaan (ks. kokoavasti PeVL 9/2012 vp, s. 2)
seuraamusmaksu on perustuslain 81 §:n kannalta vero lainvastaisesta teosta määrättävä sank-
tioluonteinen hallinnollinen seuraamus. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluon-
teisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 57/2010 vp,
PeVL 4/2001 vp, PeVL 32/2005 vp, PeVL 55/2005 vp). Hallinnollisen seuraamusmaksun ylei-
sistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska
sen määräämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Valiokunta on myös katsonut, että kyse on
merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvel-
vollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin
lain täytäntöönpanon perusteista (PeVL 32/2005 vp, PeVL 55/2005 vp).

Perustuslain 19 §:n 3 momentin väestön terveyden edistämismaksuun sekä perustuslain 20 §:n terveellisen elinympäristön turvaamiseksi tulee viranomaisen kyetä puuttumaan tehokkaalla tavalla säännösten vastaiseen toimintaan. Lakiehdotuksessa on riittävän täsmälliset säännökset rehuvalvonnan seuraamusmaksun maksuvelvollisuuden ja seuraamusmaksun suuruuden perusteista. Lakiehdotuksessa on täsmälliset säännökset myös maksuvelvollisen oikeusturvasta sekä seuraamusmaksun täytäntöönpanosta ja täytäntöönpanon vanhentumisesta. Seuraamusmaksun täytäntöönpanokelpoisuus määräytyy oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun mukaan. Toimivaltaisen viranomaisen päätös hallinnollisesta seuraamusmaksusta on täytäntöönpanokelpoinen, kun päätös on saanut lainvoiman.

Valvonnan perusmaksu

Kunnallisista maksuista ei ole säännöksiä perustuslaissa. Perustuslain säätäjällä on siten jättänyt avoimeksi kysymyksen, ovatko valtion maksuja koskevat perustuslain 81 §:n 2 momentissa tarkoitettut lakitasoiset sääntelyn vaatimukset merkityksellisiä myös kunnallisten maksujen kannalta. Kunnallisia maksuja koskevan toimivallan jakautumisesta on otettava huomioon, paitsi maksuvelvollisten oikeusturva, myös kunnille perustuslain 121 §:ssä taattu itsehallinto. Julkisoikeudellinen kunnallinen maksu voi perustua lain säännöksiin kuntien lakisääteisistä palveluista, mutta niiden maksettavaksi määräämistä on pidetty mahdollisena myös suoraan kunnallisen itsehallinnon perusteella.

Laista tulee ilmetä, millaisista virkatoimista, palveluista tai tavaroista maksuja voidaan periä ja minkälaiset suoritteet ovat kokonaan maksuttomia. Lisäksi perustuslakivaliokunta on katsonut, että kun arvioidaan, mistä kunnallisia maksuja koskevista seikoista tulee ja voidaan säätää lailla, on kiinnitettävä huomiota maksuvelvollisen kunnalta saaman vastasuoritteen luonteeseen. Tällöin merkityksellistä on muun muassa, liittyykö suoritteen tuottaminen kunnan pakollisen, lakisääteisen tehtävän täyttämiseen vai onko kyse vapaaehtoisesta tehtävästä. (PeVL 53/2002 vp, 12/2005 vp ja 11/2014 vp)

Voimassa olevan lain mukaisesti suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta peritään vuosittain valvonnan perusmaksu. Suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto sisältyisi vuosittain perittävään valvonnan perusmaksuun ja suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevat toimijat saisivat säännöllisen valvonnan lisäksi koulutusta, ohjausta ja ohjeistusta. Esityksessä ehdotetaan, että elintarvikelain mukaista vuosittain perittävää valvonnan perusmaksua ei perittäisi elintarvikehuoneistolta, joka on säännöllisen elintarvikevalvonnan ulkopuolella. Tällöin ilman kunnan vastasuoritetta jäävät toimijat eivät myöskään joutuisi maksamaan perusmaksua.

Ehdotettu laki ei sisällä perustuslain kannalta ongelmallisia perusoikeusrajoituksia. Laki sisältäisi asetuksenantovaltuuksia, jotka on muotoiltu tarkkarajaisiksi ja täsmällisiksi. Näistä lähtökohdista käsin on perusteltua katsoa, että esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä perustuslain 72 §:ssä tarkoitettussa tavallisessa säätämisjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotus

Laki

elintarvikelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elintarvikelain (297/2021) 5 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta sekä 2 momentin 15, 21 ja 22 kohta, 10 §:n 2 momentti, 14 §:n 2 momentti, 20 §:n 2 momentti, 21 §:n 3 momentti, 24 §:n 2 momentin 13 kohta, 53 §, 72 §:n 2 momentti, 78 §:n 2 momentti, 79 §:n 4 momentin 4 kohta, 80 §:n 1 momentin 2 kohta ja
lisätään lakiin uusi 22 a §, 24 §:n 2 momenttiin uusi 14 kohta ja 24 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti

5 §

Määritelmät

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa sovelletaan:

-
- 2) elintarvikehygieniasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 2 artiklan 1 kohdassa olevia määritelmiä;
- 3) eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteessä I ja III olevia määritelmiä, ei kuitenkaan teurastamon määritelmää;
-

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa tarkoitetaan:

15) *virtuaalihuoneistolla* huoneistoa, jota käytetään elintarvikkeiden tai kontaktimateriaalien myyntiin, välittämiseen tai muuhun elintarviketoimintaan ilman, että elintarvikkeet tai kontaktimateriaalit ovat kyseisessä huoneistossa;

21) *poroteurastamolla* poronhoitoalueella sijaitsevaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen I 1.16 kohdassa tarkoitettua teurastamoa, jossa teurastetaan pääasiallisesti poroja;

22) *teurastamolla* Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen I 1.16 kohdassa tarkoitettua muuta teurastamoa kuin 21 kohdassa tarkoitettua poroteurastamoa;

10 §

Rekisteröity elintarviketoiminta

Edellä 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ei tarvitse kuitenkaan tehdä, jos toimintaan liittyvät riskit ovat vähäisiä ja toiminta ei ole ammattimaista tai laajamittaista.

14 §

Jäljitettävyys

Elintarvikealan toimijan velvollisuudesta järjestää kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jäljitettävyys säädetään lisäksi unionin valvontajärjestelmästä, jonka tarkoituksena on varmistaa yhteisen kalastuspolitiikan sääntöjen noudattaminen, asetusten (EY) N:o 847/96, (EY) N:o 2371/2002, (EY) N:o 811/2004, (EY) N:o 768/2005, (EY) N:o 2115/2005, (EY) N:o 2166/2005, (EY) N:o 388/2006, (EY) N:o 509/2007, (EY) N:o 676/2007, (EY) N:o 1098/2007, (EY) N:o 1300/2008 ja (EY) N:o 1342/2008 muuttamisesta sekä asetusten (EY) N:o 2847/93, (EY) N:o 1627/94 ja (EY) N:o 1966/2006 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1224/2009 56-58 artiklassa. Elintarvikealan toimijan velvollisuudesta antaa kuluttajille tietoa kalastus- ja vesiviljelytuotteista säädetään lisäksi kalastus- ja vesiviljelytuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1184/2006 ja (EY) N:o 1224/2009 muuttamisesta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 104/2000 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1379/2013 35 artiklassa.

20 §

Hygieniapassitestaaja

Ruokavirasto valvoo hygieniapassitestaajien toimintaa. Ruokavirasto voi peruuttaa testaajan hyväksynnän, jos testaaja ei ole järjestänyt hygieniapassitestejä tai myöntänyt hygieniapasseja yli kolmeen vuoteen. Lisäksi hyväksyntä voidaan peruuttaa, jos testaaja on olennaisesti rikkonut hygieniapassitestaamisesta annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai ei ole korjannut säännösten tai määräysten vastaista toimintaansa Ruokaviraston kehotuksesta viraston asettamassa määräajassa ja laiminlyöntiä voi kokonaisuutena arvioiden pitää olennaisena. Hyväksyntä voidaan peruuttaa myös väliaikaisesti.

21 §

Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat tarkemmat säännökset

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 609/2013 täydentämisestä äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden koostumusta ja niistä annettavia tietoja koskevien erityisvaatimusten sekä imeväisten ja pikkulasten ravitsemisesta annettavia tietoja koskevien vaatimusten osalta annetussa komission delegoidun asetuksen (EU) 2016/127 10 ja 11 artiklassa edellytettävän imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevan tiedotusaineiston sisällöstä ja jakelusta.

22 a §

Elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien saatavuuden turvaaminen vakavissa häiriötilanteissa

Elintarvikkeiden ja kontaktimateriaalien saatavuuden turvaamiseksi normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää välttämättömiä tilapäisiä poikkeuksia elintarvikesäännöksissä olevista vaatimuksista, jotka koskevat:

- 1) elintarviketoimintaa koskevia tiloja, rakenteita ja toimintaa;
- 2) elintarvikkeiden koostumusta ja laatua;
- 3) elintarvikkeiden käsittelyä, kuljettamista ja lämpötilavaatimuksia;
- 4) elintarvikkeista annettavia tietoja;
- 5) elintarvikekontaktimateriaalien puhtausvaatimuksia, käyttöä ja niiden merkintöjä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun toimivaltuuden käytön edellytyksenä on, että vaatimusten täyttäminen sellaisenaan johtaisi elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien saatavuuden olennaiseen vaikeutumiseen ja että poikkeus ei vaaranna elintarvikkeiden turvallisuutta taikka muutoin ihmisten terveyttä tai ympäristöä.

24 §

Ruokaviraston tehtävät

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, Ruokavirasto:

13) johtaa ATP-sopimuksessa edellytettyä määräysten kansallista valvontaa ja hyväksyy mainitussa sopimuksessa edellytetyt kausitarkastus- ja tyyppitarkastusasemat;

14) tekee zoonoosien seurantaan ja torjuntaan liittyvää yhteistyötä muiden tartuntatautien torjunnasta vastaavien viranomaisten ja asiantuntijalaitosten kanssa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä zoonoosien seurantaan ja torjuntaan liittyvästä yhteistyöstä.

53 §

Sikojen valvotut pito-olosuhteet

Ruokavirasto tunnustaa hakemuksesta pitopaikat ja pitopaikkojen muodostamat lokerot, jos ne täyttävät virallisia lihan trikiinitarkastuksia koskevista erityissäännöistä annetussa komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2015/1375 säädetyt sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset, ja valvoo vaatimusten täyttymistä niissä.

Ruokavirasto voi määrätä tehtäväksi 1 momentissa tarkoitetussa asetuksessa tarkoitettuja seuranta- ja tutkimuksia valvotuissa pito-olosuhteissa kasvatettujen sikojen trikiinitilanteen selvittämiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset täyttävien pitopaikkojen ja pitopaikkojen muodostamien lokeroiden virallisen tunnustamisen hakemisesta, tunnustamisesta, valvonnasta ja tunnustamisen peruuttamisesta.

72 §

Kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu

Edellä 1 momentissa tarkoitettua valvonnan perusmaksua ei peritä

- 1) niiltä 10 §:n mukaan rekisteröidyiltä elintarvikealan toimijoilta, jotka ovat säännöllisen valvonnan ulkopuolella;
 - 2) yleishyödylliseltä yhteisöltä;
 - 3) kyläkaupalta;
 - 4) toimijalta, joka harjoittaa eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan d tai e alakohdassa tarkoitettua toimintaa;
 - 5) toimijalta, joka harjoittaa eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 10 artiklassa ja lihantuotantoa koskevan virallisen valvonnan suorittamista sekä elävien simpukoiden tuotanto- ja uudelleensijoitusalueita koskevista erityissäännöistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 mukaisesti annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/624 12 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua toimintaa.
-

78 §

Täytäntöönpano

Edellä 19 §:n 5 momentissa tarkoitettua hygieniapassin ja 20 §:n 2 momentissa tarkoitettua hygieniapassitestaajan hyväksynnän peruuttamista koskevaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää.

79 §

Rekisterit

Ruokavirasto pitää valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamista varten valtakunnallista rekisteriä:

- 4) 53 §:ssä tarkoitetuista Ruokaviraston tunnustamista pitopaikoista ja lokeroista sekä lokeroihin kuuluvista pitopaikoista, jotka Ruokavirasto on tunnustanut täyttävän sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset;
-

80 §

Rekistereihin merkittävät tiedot

Edellä 79 §:ssä tarkoitettuihin rekistereihin merkitään:

2) 53 §:n mukaisesti tunnustettujen pitopaikkojen, lokeroiden ja lokeroihin kuuluvien pitopaikkojen tunnistetiedot;

2.

Laki

rehulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rehulain (1263/2020) 2 §:n 2 momentti, 4 §, 23 §:n 1 momentti, 24 §:n otsikko, 26 §:n 1 momentin 8 kohta, 40 §:n 3 momentti sekä 51 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 4 § laissa 18/2022 ja
lisätään lakiin uusi 24 a § seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia ei sovelleta rehuun, jota käytetään tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten ruokintaan. Lain 23 ja 24 §:ää sovelletaan kuitenkin tieteellisessä ja muussa kokeessa tuotantoeläimen rehun lisäaineena käytettävään aineeseen, jota ei ole hyväksytty kyseiseen tarkoitukseen.

4 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Euroopan unionin ulkopuolisista valtioista tuotavien rehujen tuonnista ja tuonnin valvonnasta säädetään tämän lain lisäksi eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta annetussa laissa ([1277/2019](#)). Rehujen säteilyturvallisuuden arvioinnin perusteista säädetään säteilylaissa ([859/2018](#)). Muuntogeenisten organismien käytöstä suljetussa tilassa ja tarkoituksellisesta leviittämisestä ympäristöön sekä muuntogeenisten organismien käsittelyyn tarkoitettun laitoksen tai toimitilan käyttöönotosta ja toiminnasta säädetään geenitekniikkalaissa ([377/1995](#)). Lääkkeiden valmistuksesta, tuonnista, jakelusta ja myynnistä sekä muusta kulutukseen luovutuksesta säädetään lääkelaisissa ([395/1987](#)). Eläinlääkärin oikeudesta määrätä lääkerehuja säädetään eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa ([387/2014](#)). Tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annetussa laissa ([497/2013](#)) säädetään vaatimuksista alan toiminnanharjoittajille ja laitoksille sekä lupien myöntämisestä ja valvonnasta. Eläinten hyvinvointilaissa ([693/2023](#)) säädetään muiden kuin elintarviketuotannossa käytettävien tuotantoeläinten lääkinällisen hoidon kirjaamisvelvoitteista.

23 §

Lupa käyttää hyväksymätöntä rehun lisäainetta

Toimijan, joka aikoo käyttää tieteellisessä kokeessa tai muussa kokeessa tuotantoeläinten ruokinnassa lisäaineena ainetta, jota ei ole hyväksytty kyseiseen tarkoitukseen, tulee hakea lupa käytölle Ruokavirastolta. Lupa myönnetään, jos arvioidaan, ettei kokeesta ole todennäköisiä haitallisia vaikutuksia ihmisten tai tuotantoeläinten terveyteen taikka ympäristöön.

24 §

Tieteellisen tai muun kokeen keskeyttäminen

24 a §

Rehujen saatavuuden turvaaminen normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa

Rehujen saatavuuden turvaamiseksi normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää välttämättömiä tilapäisiä poikkeuksia rehusäännöksissä olevista vaatimuksista, jotka koskevat:

- 1) rehujen laatuvaatimuksia;
- 2) rehuseosten koostumusta;
- 3) lääkerehujen koostumusta;
- 4) rehuista annettavia tietoja;
- 5) rehujen pakkausvaatimuksia;
- 6) rehualan toimintaa koskevia tiloja, rakenteita ja kalustoa;
- 7) rehujen käsittelyä, käyttöä, kuljetusta ja varastointia;
- 8) rehualan toimijan ilmoitusvelvollisuutta ja hyväksymistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun toimivaltuuden käytön edellytyksenä on, että vaatimusten täyttäminen sellaisenaan johtaisi rehujen saatavuuden olennaiseen vaikeutumiseen ja että poikkeus ei vaaranna eläinten terveyttä, eläimistä saatavien elintarvikkeiden turvallisuutta taikka muutoin ihmisten terveyttä tai ympäristöä.

26 §

Ruokavirasto

Ruokavirasto:

8) myöntää luvan tieteellisessä tai muussa kokeessa sellaiselle rehun lisäaineena käytettävälle aineelle, jota ei ole hyväksytty;

40 §

Ruokaviraston valvontasuunnitelma ja raportointi

Vuosiraportoinnin tulee sisältää rehujen valvonnan kannalta olennaiset tulokset.

51 §

Rehuvalvonnan seuraamusmaksu

Toimivaltainen valvontaviranomainen voi määrätä rehualan toimijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 5 000 euron rehuvalvonnan seuraamusmaksun, jos toimija:

- 1) laiminlyö 14 tai 15 §:ssä säädettyä velvollisuutta rehun merkitsemisestä tai pakkaamisesta;
 - 2) harjoittaa rehualan toimintaa tekemättä 19 §:ssä säädettyä ilmoitusta;
 - 3) laiminlyö hakea toiminnalleen 20 §:ssä säädetyn hyväksymisen;
 - 4) laiminlyö 21 §:ssä säädetyn tietojen kirjaamisvelvollisuuden;
 - 5) laiminlyö 22 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden;
 - 6) laiminlyö 24 §:n vastaisesti kokeen keskeyttämisen tai keskeyttämisestä ilmoittamisen taikka
 - 7) laiminlyö toistuvasti 17 tai 33 §:ssä tarkoitettujen salmonellaomavalvontanäytteiden ottamisen.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

eläintautilain 67 §:n muuttamisesta]

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään eläintautilain (76/2021) 67 § 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 631/2025, uusi 6 a kohta ja 67 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa, uusi 6 momentti seuraavasti:

67 §

Ruokavirasto

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään Ruokaviraston tehtävistä, virasto:

6 a) tekee zoonoosien seurantaan ja torjuntaan liittyvää yhteistyötä muiden tartuntatautien torjunnasta vastaavien viranomaisten ja asiantuntijalaitosten kanssa;

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä zoonoosien seurantaan ja torjuntaan liittyvästä yhteistyöstä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä pp.kk.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah